

Vergaderjaar 2013–2014

29 538

Zorg en maatschappelijke ondersteuning

Nr. 153

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 juli 2014

Bijgaand treft u de tweede evaluatie van de Wet maatschappelijke ondersteuning, «De Wmo in beweging; Evaluatie Wet maatschappelijke ondersteuning 2010–2012»¹ aan. De resultaten van het door het SCP uitgevoerde onderzoek verschijnen op een moment waarop het veld van de maatschappelijke ondersteuning fors in beweging is. Een nieuw wetsvoorstel Wmo 2015 is onlangs door de Tweede Kamer aanvaard en zal op korte termijn door de Eerste Kamer worden behandeld. Het wetsvoorstel Wmo 2015 vormt onderdeel van de hervorming van de langdurige zorg. Bij deze uitwerking zijn de relevante conclusies van deelonderzoeken van de voorliggende evaluatie reeds betrokken.

De centrale vraag van de tweede Wmo-evaluatie luidt: *«Biedt het systeem van de Wmo met de gekozen bestuurlijke, juridische en financiële kaders voldoende mogelijkheden om de doelen van het beleid (maatschappelijke participatie, zelfredzaamheid, actief burgerschap en sociale samenhang) op lokaal niveau te bereiken of naderbij te brengen?»*

Het SCP concludeert op basis van het uitgevoerde onderzoek dat gemeenten binnen de kaders van de Wmo in staat zijn om Wmo-aanvragers te ondersteunen in hun redzaamheid en maatschappelijke participatie. Het bestuurlijk-juridische kader, waarbij gemeenten verplicht zijn om beleid te maken en mensen met beperkingen in hun participatie te ondersteunen, maar zelf mogen bepalen hoe zij dat doen, geeft hiertoe voldoende mogelijkheden. Het SCP concludeert dat de weg naar ondersteuning zich ontwikkelt in de richting die de wetgever heeft bedoeld.

Uit het evaluatieonderzoek blijkt dat gemeenten in de periode 2010–2012 in toenemende mate samenhangend beleid ontwikkelden en steeds meer de samenwerking met andere gemeenten zochten. Ook zijn zij in

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

toenemende «gekanteld» gaan werken. Dat past in de maatschappelijke tendens om meer aan te sluiten op de eigen verantwoordelijkheid van de cliënt, hem zoveel mogelijk regie te laten nemen, het verkennen van zijn daadwerkelijke behoefte aan ondersteuning en daarbij de mogelijkheden van zijn sociale omgeving te betrekken. Het aantal Wmo-aanvragen is gedaald, meer mensen worden ondersteund met vormen van informele hulp, voorafgaand aan en in combinatie met formele hulp. Uit het onderzoek blijkt dat gemeenten voldoende beleidsvrijheid ervaren bij de uitvoering van de wet en dat zij de mix van beleidsruimte en zachte sturing door het Rijk en de VNG – in de vorm van suggesties voor nadere invulling van hun beleid – waarderen.

Uit het evaluatieonderzoek blijkt dat met de uitvoering van de huidige Wmo door gemeenten een goede basis aanwezig is voor de uitvoering van de Wmo 2015 per 1 januari 2015. Daarbij bevat het wetsvoorstel Wmo 2015, mede in reactie op de uitkomsten van de evaluatie, op onderdelen een verdere versterking van waarborgen van de cliënt en explicitering van de opdracht aan gemeenten. Het gaat hierbij in het bijzonder om:

- een meer integrale dienstverlening aan de cliënt, doordat in de Wmo 2015 bij het onderzoek dat volgt op een melding van een behoefte aan maatschappelijke ondersteuning expliciet moet worden nagegaan wat de mogelijkheden zijn om door middel van samenwerking met zorgverzekeraars en zorgaanbieders en partijen op het gebied van publieke gezondheid, jeugdhulp, onderwijs, welzijn, wonen, werk en inkomen, te komen tot een zo goed mogelijk afgestemde dienstverlening aan de cliënt met het oog op zijn behoefte aan verbetering van zijn zelfredzaamheid, zijn participatie of aan beschermd wonen of opvang.
- meer maatwerk in de ondersteuning, onder meer doordat het onderzoek in vervolg op de melding van een behoefte aan maatschappelijke ondersteuning expliciet gericht is op de individuele situatie van de cliënt, zijn sociale netwerk en zijn behoeften, persoonskenmerken en voorkeuren, doordat het onderzoek in samenspraak met de cliënt plaatsvindt en doordat de cliënt een persoonlijk plan kan indienen gericht op de maatschappelijke ondersteuning die hij denkt nodig te hebben.
- meer aandacht voor preventie en outreachend werken, doordat gemeenten hun beleidsvoornemens op deze terreinen nu expliciet in hun beleidsplan moeten opnemen.
- meer aandacht voor het nemen en houden van regie door de cliënt, zijn eigen verantwoordelijkheid en zijn sociale omgeving, doordat de mogelijkheden van de cliënt en zijn sociale omgeving om bij te dragen aan verbetering van zijn zelfredzaamheid, participatie of aan beschermd wonen of opvang aan de orde komen in het onderzoek dat volgt op de melding van een dat hij behoefte heeft aan maatschappelijke ondersteuning.
- meer aandacht voor een goede afstemming van formele en informele ondersteuning. Als gevolg van de grotere nadruk op de eigen verantwoordelijkheid van de cliënt en zijn sociale omgeving en doordat maatwerk en de behoeften van de cliënt en dus niet het bestaande aanbod het uitgangspunt is van de maatschappelijke ondersteuning, zal het belang van een goede afstemming tussen formele en informele ondersteuning toenemen. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gemeente, de cliënt en zijn sociale netwerk en de aanbieder(s) om deze afstemming te verbeteren.
- meer nadruk op de ondersteuning van mantelzorgers en het bevorderen van vrijwilligerswerk. Deze extra aandacht in de Wmo 2015 blijkt onder andere doordat de gemeente in het beleidsplan beleidsvoornemens moet opnemen die erop gericht zijn mantelzorgers, en vrijwilli-

gers, zoveel mogelijk in staat te stellen hun taken als mantelzorger of vrijwilliger uit te voeren. In vervolg daarop moet het college algemene maatregelen treffen ter bevordering van mantelzorg en vrijwilligerswerk en ter ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers, die noodzakelijk zijn om het beleidsplan van de gemeente uit te voeren. Ook moet het college bevorderen en algemene voorzieningen treffen die mantelzorgers en vrijwilligers zoveel mogelijk in staat te stellen hun taken als mantelzorger en vrijwilliger, zoals opgenomen in het beleidsplan van de gemeente uit te voeren.

De evaluatie bevat ook leer- en aandachtspunten voor de gemeentelijke uitvoeringspraktijk. In dit verband worden in het onderzoek het risico genoemd dat ouderen en ernstig beperkten die niemand hebben die hen kan ondersteunen onvoldoende de weg naar de gemeente weten te vinden. Door in de uitvoering nog meer en gericht aandacht aan preventie en outreachend werken te besteden, is het de uitdaging voor gemeenten om deze cliënten beter en waar nodig ook eerder te bereiken. De werkwijze met sociale wijkteams zullen hier een belangrijke bijdrage aan leveren.

Een ander aandachtspunt betreft de gemeentelijke kennis over de verschillende doelgroepen. Zo zijn de kenmerken en behoeften van mensen met een zintuiglijke beperking en met langdurige psychiatrische klachten volgens de evaluatie het minst goed in beeld zijn. Ook de wijze waarop de belangen van cliënten worden behartigd, met name ook daar waar het mensen met chronische psychische problemen, mensen met psychosociale problematiek en de mensen die een beroep doen op maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, OGGz en verslavingszorg, vraagt volgens de onderzoekers aandacht. De Wmo 2015 bevat mijns inziens voldoende waarborgen die ertoe leiden dat gemeenten zich zullen moeten verdiepen in de doelgroep en in individuele cliënten.

De in de evaluatie benoemde kansen en risico's vormen belangrijke elementen voor de lopende transitie. Ik zal met gemeenten bespreken op welke wijze de leerpunten van deze evaluatie daarin een goede plek kunnen krijgen. De (voorbereiding op de) implementatie van de Wmo 2015 en de daarop volgende transformatie bieden gemeenten volop gelegenheid om tot verbetering van de uitvoeringspraktijk te komen, gericht op het realiseren van de met de Wmo 2015 beoogde resultaten. Ik heb er vertrouwen in dat gemeenten hiermee actief aan de slag zullen gaan en zal hen daarbij, onder andere via het TransitieBureau Wmo, actief ondersteunen. Daarbij zal in uiteraard ook nauwgezet de ontwikkeling van de uitvoering van de wet monitoren.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
M.J. van Rijn